

Araştırma Makalesi/Research Article

Divânü Lügâti't Türk'te Geçen Fiziki Coğrafya Terimleri¹

Physical Geographical Terms in Divânu Lugati't Türk

Hasan KARA ² & Adnan Doğan BULDUR ³

Geliş/Received:29.11.2022

Kabul/Accepted:29.12.2022

Öz

Türk tarihinin en eski ve önemli yazılı kaynaklarından olan Divânü Lügâti't Türk, bugüne kadar daha çok dil ve tarih bilimleriyle uğraşanları ilgilendiren bir eser olarak algılandığı gelmiştir. Araştırma yapan çoğu disiplinin mutlaka kendisiyle alakalı bir şeyler bulabileceği kültürümüzün bu nadide eseri; coğrafyayı ilgilendiren birçok konuyu da bünyesinde saklamaktadır. Bu çalışmada günümüzden yaklaşık 1000 yıl önce doğan Kaşgarlı Mahmut'un hazırladığı Divânü Lügâti't Türk'te geçen fiziki coğrafya terimleri ve adlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Divânü Lügâti't Türk'te, coğrafyanın alt disiplinlerinden olan jeomorfoloji, hidrografiya, zoocoğrafya, bitki coğrafyası, klimatoloji, yerleşme coğrafyası, beşeri coğrafya, bölgesel coğrafya, matematik coğrafya, ekonomik coğrafya ve diğer coğrafya alt birimlerinin inceleme alanına giren birçok terim, yerleşme ve mevki adı yer almaktadır. Eserin muhtelif yerlerinde deniz, göl, akarsu, çöl, hayvan, bitki, yıldız, ülke, şehir, bölge, köy ve mevki adları geçmektedir. Çoğu terim ve adın günümüzde hiç değişmeden o günkü şekliyle ya da küçük değişikliklerle kullanıldığı düşünüldüğünde, eserin büyüklüğü ve önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Divânü Lügâti't Türk'te geçen fiziki coğrafya terimleri özelliklerine göre gruplandırılmaya ve önemleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Divânü Lügâti't Türk, Coğrafya, Kaşgarlı Mahmut, Türk Dünyası, Fiziki Coğrafya

Abstract

Divânu Lugâti't Türk, which is one of the oldest and most important written sources in Turkish history, has been perceived as a work of interest to those interested in language and historical sciences. This part of our culture, where most disciplines are doing research, will surely find something to do with it; geography also contains many issues related to geography. Physical geography terms and names in Divânü Lügâti't Türk, prepared by Kaşgarlı Mahmut, who was born around 1000 years ago, were attempted to be determined in this study. In Divânu Lugâti't Türk, geomorphology, hydrography, zoogeography, plant geography, climatology, settlement geography, human geography, regional geography, mathematics geography, economic geography and other geography sub-disciplines which are sub-disciplines of geography, are located. In various parts of the work, sea, lake, river, desert, animal, plant, star, country, city, region, village and locality names are mentioned. Considering that most of the terms and names are used today without any change in the form of that day or with small changes, the size and importance of the work emerges once again. The geographical terms in Divânü Lügâti't Türk have been attempted to be grouped based on their characteristics, and their significance has been asserted.

Keywords: Divânu Lugâti't Türk, Geography, Kaşgarlı Mahmut, Turkish World, Physical Geography

¹ Bu çalışma, 11-13 Eylül 2019 tarihlerinde Kazakistan'ın Türkistan şehrinde yapılan IV. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi'nde (USOBAK-IV) sunulan ve özet olarak yayımlanan bildirinin kapsamı genişletilmiş halidir.

² Sorumlu Yazar/Corresponding Author, Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Pamukkale / Denizli, hasankara@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2184-0354

³ Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Meram / Konya, abuldur@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0318-1129